

STORTINGET

Innst. 145 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 27 (2018–2019)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Norges rolle og interesser i multilateralt samarbeid

Til Stortinget

Sammendrag

Internasjonalt samarbeid er avgjørende for Norges sikkerhet, økonomi og velferd. Inntil nylig har det vært lett å ta slikt samarbeid for gitt. Nå ser vi en tendens til at multilaterale organisasjoner i mindre grad brukes til å løse felles utfordringer gjennom kompromisser og samarbeid. Samtidig står verden overfor store globale utfordringer som ingen stat kan løse alene. Et sentralt mål for norsk utenrikspolitikk de neste årene er derfor å støtte opp om forpliktende internasjonalt samarbeid og det multilaterale systemet, slik at vi kan styrke vår evne til å håndtere felles utfordringer og ivareta norske og globale interesser.

Det multilaterale systemet er et nettverk av avtaler og organisasjoner satt opp av verdens stater. Systemet slik vi kjenner det i dag, ble i hovedsak utviklet etter andre verdenskrig, med organisasjoner som De forente nasjoner (FN), North Atlantic Treaty Organization (NATO), Verdensbanken, Det internasjonale valutafondet (IMF) og Den europeiske union (EU). Ordet multilateral betyr flersidig og har tradisjonelt vært brukt for å omtale samarbeid mellom tre eller flere stater.

Det multilaterale systemet har flere funksjoner. Det er en arena der statene kan fremme sine interesser og søke fredelige løsninger når disse er i konflikt. Det er en møteplass som gjør det mulig å samarbeide om felles utfordringer. Det er opphav til nye normer og spilleregler

for internasjonalt samarbeid og avtaler som er viktige for verden, som Parisavtalen om klima og 2030-agendaen med de 17 bærekraftsmålene. I tillegg samler og deler de multilaterale organisasjonene fakta og analyser som statene kan bruke til å løse nasjonale og internasjonale problemer.

Den liberale verdensordenen har vært avgjørende for utviklingen av det multilaterale systemet. Den hviler blant annet på et sett med felles regler og verdier, som individuelle rettigheter og friheter, rettsikkerhet og demokrati. I dag er denne verdensordenen under stadig sterkere press. Samtidig legger enkelte toneangivende land mindre vekt på multilateralt samarbeid enn tidligere. Fremvoksende makter tar større plass enn før og fyller internasjonalt samarbeid med nytt innhold, som ikke nødvendigvis samsvarer med de verdiene den liberale verdensordenen bygger på. Slik endres det multilaterale systemet og innholdet i det.

Det multilaterale systemet, med den formen og det innholdet som har tjent Norge vel, står overfor seks hovedutfordringer i dag. For det første er maktforholdene i verden i endring. Betingelsene for internasjonalt samarbeid endres når amerikansk og europeisk makt svekkes relativt sett og det økonomiske tyngdepunktet i verden flyttes østover. Det er grunn til å anta at den strategiske rivaliseringen mellom verdens stormakter, i første rekke mellom USA og Kina, vil prege internasjonalt samarbeid i årene fremover og ha konsekvenser for det multilaterale systemet.

For det andre utfordres multilateralt samarbeid når store land velger å løse felles problemer bilateralt, altså direkte mellom to land, eller i verste fall unilateralt, i stedet for i et større fellesskap. Dette kan føre til større fragmentering og mer uforutsigbarhet i forholdet mellom stater, og tjener i hovedsak de statene som har makt og

kapasitet til å presse gjennom sine synspunkter. For land på Norges størrelse blir det vanskeligere å forsvare sine interesser.

For det tredje er de liberale verdiene samt normer og rettigheter under press, både globalt og i vårt eget nabolag. Et økende antall land arbeider aktivt for å forhindre videre fremgang i arbeidet for menneskers sivile og politiske rettigheter. Samlet utfordres det multilaterale systemets evne til å påvirke stater til å respektere individers grunnleggende menneskerettigheter.

For det fjerde forsterker økt ulikhet innad i land misnøyen med og mistilliten til globalisering og de institusjonene som har lagt til rette for den. Mange globaliseringsmotstandere omtaler det multilaterale systemet som en trussel mot nasjonal selvvråderett, mer enn som en arena hvor nasjonale myndigheter kan løse problemer sammen. Dette kan svekke legitimiteten og øke det politiske presset mot deltakelse i og finansiering av det multilaterale systemet.

For det femte utfordres det multilaterale systemet av manglende effektivitet og representativitet. Tiltro og tillit til internasjonalt samarbeid avhenger av at det er relevant, legitimt og gir resultater. Tilliten svekkes når internasjonale organisasjoner fremstår som handlingslammede, ineffektive eller lite representative. Reformen som sørger for økt legitimitet og bedre resultater er derfor avgjørende for organisasjonenes relevans, og i noen tilfeller deres overlevelse. Løsningen på utfordringene er ikke å forkaste det systemet statene møysommelig har bygd opp, men å reformere det fra innsiden.

Og for det sjette står verden overfor en rekke nye problemer som det haster å løse i fellesskap, men som det multilaterale systemet ikke er satt opp for å håndtere i dag. Grenseoverskridende sikkerhetsutfordringer som terrorisme og digitale angrep truer enkeltindivider, samfunn og stater. Klimaendringene og grensekryssende helsetrusler kan bare håndteres gjennom sterkere internasjonalt engasjement. Nye utfordringer står i kø og tilsier at vi trenger mer, ikke mindre, samarbeid over landegrensene.

Dagens situasjon er utfordrende for Norge, fordi vi har bygd vår velferd og mye av vår internasjonale innflytelse på det multilaterale systemet. Norges multilaterale arbeid er forlengelsen av våre nasjonale prioriteringer, og internasjonalt samarbeid er avgjørende for norske interesser på mange områder. Multilaterale institusjoner som FN har vært sentrale i utviklingen av folkeretten, som er rettssystemet som gjelder mellom stater. Mindre land som Norge er særlig avhengige av at det finnes regelverk som alle land må forholde seg til.

Norges sikkerhet er avhengig av internasjonalt samarbeid innenfor organisasjoner som NATO og FN, og med EU. Vårt medlemskap i NATO er avgjørende for å utligne asymmetrien i forholdet til Russland og skape forutsigbarhet samt underbygge et nabolag i nord

som også er preget av dialog og samarbeid. Kollektivt forsvar er også mer kostnadseffektivt enn nasjonale eller bilaterale løsninger, selv om det ikke kan erstatte behovet for et sterkt nasjonalt forsvar. Videre ivaretas norske interesser i internasjonal terror- og kriminalitetsbekjempelse best innenfor multilaterale rammer.

Som en åpen og relativt liten økonomi er Norge avhengig av åpne, frie og velfungerende markeder. Vi er tjent med en handelspolitikk med få barrierer for handel og utenlandske bedriftsetableringer. Særlig EØS-avtalen og Norges medlemskap i Verdens handelsorganisasjon (WTO) er av sentral betydning for norsk økonomi. Det er også multilaterale avtaler og rammeverk som sikrer at vi har rettigheter til naturressursene på vår kontinentalsokkel og i våre havområder. For forvaltningen av våre felles sparepenger i Statens pensjonsfond utland (SPU) er det viktig at det eksisterer regelverk som sikrer åpne markeder, fri kapitalflyt og mulighet til å investere i andre land.

Det multilaterale systemet er også avgjørende for å nå bærekraftsmålene. Vi klarer ikke å løse klima- og miljøproblemene vi står overfor, uten verdensomspennende samarbeid. Internasjonale organisasjoner er viktige for å bekjempe fattigdom og gi humanitær assistanse og beskyttelse til mennesker i nød. Multilaterale finansieringsinstitusjoner som Verdensbanken er viktige kanaler for resultatorientert norsk bistand. Å redde liv og forbedre andre menneskers levekår er både i Norges interesse og i tråd med våre verdier.

I sum viser gjennomgangen av det multilaterale systemets betydning for norske interesser at multilaterale avtaler og regelverk samt folkeretten er avgjørende for å ivareta det norske samfunnets behov. Mange av våre viktigste bilaterale relasjoner bygger også på samarbeid og avtaler som er fremforhandlet i multilaterale fora. Å forhindre svekkelse av internasjonal rettsorden og multilaterale styringssystemer er derfor Norges fremste utenrikspolitiske interesse.

Norge har en rekke verktøy for å fremme norske og felles interesser i det multilaterale systemet. Internasjonale politiske innsatser, partnerskap, økonomiske bidrag, bidrag fra Forsvaret og politiet, kandidaturer, styreplasser og rekruttering av nordmenn til internasjonale organisasjoner er blant disse. I et stadig skiftende landskap må representanter for norske myndigheter vurdere fra sak til sak hvilke virkemidler og arbeidsformer som fungerer best.

Utfordringene i det multilaterale systemet krever at vi tilpasser vår innsats og prioriterer tydeligere enn før hvor og hvordan vi engasjerer oss. De neste årene må Norge prioritere å forsvare sitt utenrikspolitiske handlingsrom, være en pådriver for reformer som gjør institusjonene mer effektive og representative, søke enda tettere samarbeid med likesinnede land i Europa, samarbeide mer om felles saker også med land som er for-

skjellige fra oss, styrke norsk offentlig forvaltningsarbeid med multilaterale spørsmål og sikre tilstrekkelige ressurser og riktig kompetanse til multilateralt arbeid.

Organisasjoner som FN, NATO, Verdensbanken, IMF og WTO er ikke bare eksempler på organisasjoner vi er medlem av. Det er også organisasjoner Norge var med på å grunnlegge. Norge har ikke vært en passiv tilskuer til fremveksten av den regelbaserte verdensordenen, men en aktiv deltaker i å bygge den. Nå må vi forsvare og videreutvikle det vi har vært med på å skape.

Formålet med denne meldingen er å klargjøre norske interesser i multilateralt samarbeid og fremme forslag til hvordan Norge best kan bruke sine ressurser. Endringene i det multilaterale systemet er betydelige og skjer raskt. Det maner til varsomhet i omtale av hvordan internasjonalt samarbeid vil utvikle seg over tid. Denne meldingen legger derfor et femårsperspektiv til grunn.

Meldingens innhold er blitt diskutert i en serie åpne møter rundt om i landet. Fagmiljøer i inn- og utland, næringsliv og sivilt samfunn har gitt innspill, og det har vært avholdt konsultasjoner med myndigheter i flere land. Del 1 av meldingen beskriver hva det multilaterale systemet er og hvilke utfordringer det står overfor. Del 2 synliggjør norske interesser i multilateralt samarbeid, hva endringene i systemet betyr for oss og hva Norge bør prioritere de nærmeste årene.

Meldingen bygger på regjeringens vedtatte politikk, herunder tidligere meldinger til Stortinget om globale sikkerhetsutfordringer i utenrikspolitikken, næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet, globalisering og handel, utdanning for utvikling, menneskerettigheter, hav, utviklingspolitikk i lys av bærekraftsmålene, veivalg i utenriks- og sikkerhetspolitikken, samt strategier for samarbeidet med EU og for norsk humanitær politikk.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Marianne Marthinsen, Anne Sandum og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Christian Tybring-Gjedde og Morten Wold, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Ola Elvestuen, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, mener denne meldingen gjør en viktig presisering av hvordan Norge skal navigere og agere i et raskt endret utenriks- og sikkerhetspolitisk bilde.

Komiteen mener vår velferd, sikkerhet og internasjonale innflytelse er skapt og er avhengig av det mul-

tinasjonale systemet. Vår åpne økonomi er avhengig av internasjonalt handelssamarbeid, og våre felles sparepenger i Statens pensjonsfond utland er avhengig av en regelstyrt global økonomi. Komiteen mener fremme av folkeretten, menneskerettigheter, utvikling og stabilitet er kjernen av norsk utenrikspolitikk fordi vår rolle i verden, vår økonomi og vår sikkerhet hviler på disse pilarene. Derfor er det avgjørende for Norge å sikre det multilaterale systemets fremtid.

Begreper

Liberal verdensorden og multilateralisme

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener meldingen beskriver godt hvordan den liberale verdensordenen med multilaterale avtaler og samarbeid som har tjent oss godt siden 2. verdenskrig, er i rask ending. Meldingen peker på at samarbeid, avtaler og arbeidsformer Norge internasjonalt har tatt for gitt, ikke er gitt lenger. Flertallet mener meldingen i seg selv, høringene komiteen har gjennomført, samt den offentlige debatten har vist at også norsk utenrikspolitikk har behov for en avklaring av spørsmål og definisjoner vi tidligere har tatt for gitt. Et eksempel her er begrepet «liberal verdensorden». Målene med den er viktigere enn begrepet.

I meldingen differensieres den liberale verdensordenen og det multilaterale systemet, men begrepene blir brukt om hverandre. Slik flertallet ser det, har det multilaterale systemet vært det mest sentrale virkemiddelet vi har hatt for å opprettholde den liberale verdensordenen. Flertallet slutter seg til meldingens analyse om at den liberale verdensordenen har vært avgjørende for utviklingen av det multinasjonale systemet. Flertallet mener også at faktorenes orden her kan settes omvendt. Det multilaterale systemet er avgjørende for å opprettholde den liberale verdensordenen slik vi kjenner den. Det avhenger av at det multilaterale systemet fortsetter å bære de verdier det er bygget opp på.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til de utfordringene for det multilaterale systemet som meldingen tegner opp, og er langt på vei enig i problembeskrivelsen. Analysen mangler likevel noen viktige elementer. En analyse av utfordringene for det multilaterale systemet må også ta inn over seg hvordan nettopp en del av de multilaterale institusjonene som utgjør det, har vært sentrale krefter i å drive fram en del av de samme dystre utviklingstrekkene.

Disse medlemmer mener at «den liberale verdensordenen» ikke kan omtales som et enhetlig sett av politiske ideer, men må ses som på den ene siden politisk demokratisering som fremmer ideer som demokratisk utvikling og støtter opp om politiske og sivile rettigheter, og på den andre siden økonomisk liberalisme

som i utviklingspolitikk vektlegger privatisering, frihandel og kutt i offentlige utgifter. Spesielt gjennom strukturaljusteringsprogrammene som ble innført fra Bretton Woods-institusjonene overfor utviklingsland på 80- og 90-tallet i kjølvannet av gjeldskrisen, la de multilaterale organisasjonene et enormt press på utviklingsland for å privatisere viktige fellesgoder, åpne sine markeder, eksportrette næringer, og også å bygge ned velferdstjenester gjennom krav om kutt i offentlige utgifter. Disse medlemmer mener det er et paradoks at en av de viktigste satsingene i norsk bistand det siste tiåret er nettopp Skatt for utvikling, en målrettet politikk for å bygge opp skattebasene i utviklingsland som i sin tur kan bidra til å bygge ut velferd, infrastruktur osv., kan ses som en motsats til den politikken som ble ført de foregående tiårene.

Disse medlemmer mener likevel at det ikke er tvil om at de harde kravene til økonomisk liberalisering også har bidratt til den utviklingen som skisseres i meldingen, hvor ulikheten innad i land har økt betydelig, til tross for at ulikheten mellom land har gått ned. Senere har de økonomiske krisene som har rammet verdensøkonomien utover 2000-tallet, fått dramatiske konsekvenser og rammet de fattige og middelklassen hardest. Etter tiår med krav om en minst mulig stat har myndighetene i en rekke land manglet verktøy for å møte disse krisene med aktiv politikk. Disse medlemmer mener denne delen av analysen må med også for å forklare den sviktende troen på demokratiske institusjoner og framveksten av populisme som vi nå ser. Ikke minst må vi ta dette inn over oss for å være sikker på at vi ikke gjentar historiske feil når målet nå er å styrke det multilaterale systemet for å møte de alvorlige krisene verden står overfor.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at et svært aktuelt område i så måte er klimabistanden. I møte med klimakrisen har Norge økt andelen klimabistand betydelig, noe disse medlemmer støtter. Noe som imidlertid vekker uro, er at en nå ser en utvikling hvor en del av finansieringsmekanismene, inkludert støtte til klimatilpasning i land som rammes både humanitært og økonomisk av hyppigere naturkatastrofer og endret klima, i stor grad gis som lån. Disse medlemmer mener dette er en bekymringsfull utvikling som bør debatteres mer, og håper at forholdet mellom bistand og långivning blir løftet som en del av regjeringens varslede gjennomgang av bruk av fond som kanal for norsk bistand.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser videre til Representantforslag 13 S (2018–2019) og sine merknader i Innst. 68 S (2018–2019). I forslaget, som omhandlet

å sette ned en ny norsk forsvarskommisjon, blir flere av de samme utviklingstrekkene som også nevnes i denne meldingen, løftet, ikke minst hvordan det multilaterale systemet er under press. Det er nærmest et munnhell brukt om norsk utenrikspolitikk at det er stor enighet om de viktigste linjene. Det er likevel slik at der det tenkes likt, tenkes det for lite. Disse medlemmer ønsker mer, ikke mindre debatt om sikkerhets- og utenrikspolitiske spørsmål, og mener at de dramatiske endringene vi nå ser i verden, gir behov for å invitere til bred debatt og nytenking. I et slikt perspektiv ville også muligheten for å nedsette en utenrikspolitisk kommisjon vært en klok idé.

Norske interesser

Komiteen viser til Innst. 439 S (2016–2017) jf. Meld. St. 36 (2016–2017) Veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, der komiteen fremhever fordelene ved at det i Norge har vært lang tradisjon for kontinuitet i utenriks- og sikkerhetspolitikken, og at det har hersket bred enighet om verdiene politikken har vært bygget på: demokrati, menneskerettigheter og folkeretten. Komiteen mener at også verdien av multinasjonalt samarbeid kunne blitt nevnt som en grunnleggende verdi for norsk utenrikspolitikk.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser videre til at i nevnte innstilling uttaler også flertallet av komiteen, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, at «den brede tilslutningen til forståelsen av norske interesser også står seg i en endret sikkerhetspolitisk situasjon».

Komiteen mener at hvordan Norges rolle og norske interesser skal forstås og handles ut fra, i seg selv er spørsmål som har behov for en oppdatert diskusjon. En enstemmig komité mente i nevnte innstilling at

«det må være grunnleggende i utenriks- og sikkerhetspolitikken at vi setter Norges interesser og Norges sikkerhet først, samtidig som et fungerende og forpliktende internasjonalt samarbeid er i Norges særinteresse og et globalt fellesgode».

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at denne tenkningen har vært gjeldende i norsk utenrikspolitikk siden Knut Frydenlund holdt foredraget «Lille land – hva nå?» i 1969, hvor han fremhevet at det først og fremst er små land som er avhengige av verdiene internasjonalt samarbeid er bygget på.

I St.meld. nr. 15 (2008–2009) Interesser, ansvar og muligheter. Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk, defineres norske interesser. I meldingens innledning beskrives hvordan uttrykket skal bli brukt og forstått. Norske interesser defineres der som sikkerhet, engasje-

ment, økonomi, energi, klima og miljø, internasjonal organisering, strategiske og operative utfordringer. Norske utenrikspolitiske interesser leses som verdibaserte. Det illustrerer også at norske interesser ikke er en statisk størrelse. Meldingen beskriver en situasjon i endring og behov for en beskrivelse av hvordan Norge ser verden, hva som er norske interesser, og hvordan agere for å nå dem. Som det fremkommer:

«'Norske interesser' er enkle å etablere, og det er i tråd med lange norske tradisjoner politisk ønskelig å skape enighet om dem. Men vektleggingen av ulike interesser, de utfordringer disse møter, og forvaltningen av utenrikspolitikken for å ivareta Norges interesser, er allikevel noe som er og bør være gjenstand for vedvarende politisk debatt og faglig årvåkenhet.»

Komiteen viser til grunnlaget for Meld. St. 27 (2018–2019) som vi her behandler: en raskt endret verdenssituasjon, sikkerhetsmessig og politisk. I lys av dette mener komiteen at det er behov for en oppdatert definisjon og beskrivelse av hva norske interesser er og hvordan de skal forstås.

Deltager eller tilskuer

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at en av problemstillingene man frem til nå har tatt for gitt svaret på, men som det er behov for å beslutte på nytt, er hvorvidt Norge skal være deltager eller tilskuer.

I den offentlige debatten og i høringen om meldingen er det reist spørsmål som bør avstedkomme at Norge etablerer et ambisjonsnivå i utenrikspolitikken. Noen har tatt til orde for at ambisjonsnivået bør være lavest mulig og handlingsmønsteret begrenset. Flertallet mener det er all grunn for et land som Norge til å ha ambisjoner i utenrikspolitikken. Vårt fravær av kolonihistorie, vår høye internasjonale anseelse, vår kompetanse, politiske og økonomiske kapital, plassering og vårt internasjonale nettverk gir oss en unik posisjon. Vi har ressurser til å være driver av en utvikling vi ønsker, ikke å være vitne til en utvikling vi ikke ønsker. Likevel ser flertallet behov for å formulere dette i en stortingsinnstilling som her er gjort, for å illustrere at dette fremdeles er landets folkevalgte organs vilje. Det sier mye om situasjonen vi er i. Når det er definert, må diskusjonen være hvordan vi mest effektivt kan arbeide i det nye internasjonale landskapet for å fremme våre interesser.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, understreker betydningen EØS-avtalen har for Norges tilknytning til EU, som utgjør vårt viktigste økonomiske, politiske og kulturelle nærområde. Dette flertallet mener det er avgjørende at Norge fører en aktiv europapolitikk. Meldingen understreker betydningen av multilaterale in-

stitusjoner for å møte fremtidens utfordringer. Ingen av disse utfordringene kan løses av enkeltland på egen hånd.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til den unike rolla Noreg har, som ikkje er medlem av EU. Noreg har ein sær eigen posisjon i dei multilaterale foruma, nettopp fordi me ikkje er medlem av EU. Desse medlemene vil peike på Noreg sine moglegheiter til å fremje egne synspunkt, også på vegner av Norden, medan andre nordiske land må fremje sine synspunkt gjennom EU og dermed lett mister den nordiske stemma i multilaterale fora. Desse medlemene viser til den unike posisjonen Noreg dermed er stilt i. Ein har moglegheit til å ha ei brubyggjar- og meklarrolle i fastlåste forhandlings situasjonar, noko som ein ikkje hadde hatt moglegheit til på same måte som EU-medlem.

Utfordringer

Komiteen viser til at meldingen peker på seks hovedutfordringer for det multinasjonale systemet i dag (komiteens forkortning):

1. Maktforholdene i verden er i endring.
2. Større land løser flere problemer bilateralt fremfor multilateralt.
3. Liberale verdier, normer og rettigheter er under press.
4. Økt ulikhet innad i land og mistillit til globalisering.
5. Manglende representativitet og effektivitet.
6. Verden har problemer det haster å løse i fellesskap, men som det multilaterale systemet ikke er rigget til å kunne løse.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener klimakrisen bør nevnes eksplisitt som en hovedutfordring i tillegg til de som er beskrevet.

Komiteen viser til meldingens gjennomgang av situasjonsbeskrivelse, maktforhold og stormaktsrivalisering under punkt 1. Komiteen deler analysen og kan av hensyn til innstillingslengden ikke gjennomskrive beskrivelsen av situasjonen verden står i. Samtidig vil komiteen uttrykke at det er nødvendig at regjeringen gir disse analysene til Stortinget ettersom den utenrikspolitiske situasjonen ikke lenger gir «selvsagte» beskrivelser av virkeligheten, hvordan verden ser ut, hvordan den henger sammen og hva som truer den. Komiteen mener det er av betydning i seg selv at det politiske Norge er enige om hva som er utfordringene, og hvilke problem som må løses. Derfor må vi definere det som tidligere var opplevd som selvsagt.

I dag bruker toneangivende land og fremvoksende makter det multilaterale systemet til å fylle det med nytt innhold, og de etablerte verdiene systemet bygger på, er flere steder i opposisjon. Norske interesser, som politisk

liberalisme og overholdelse av menneskerettigheter, utfordres gjennom det multilaterale systemet når det brukes for å legitimere maktmisbruk. Dette er fremdeles diskurs snarere enn praksis, men gir all grunn til å være et sentralt utgangspunkt i problembeskrivelsen.

En av årsakene til det er at dette svekker innbyggernes tillit til systemet. Komiteen mener problemet kommer når innbyggerne opplever at de har problemer som ikke blir løst av eksisterende strukturer og organisasjoner. Da kan resultatet bli et økt ønske om proteksjonisme. På vårt eget kontinent opplever flere land begrensninger i menneskerettigheter og demokratiske strukturer. I en slik situasjon er vi avhengig av å opprettholde tillit og oppslutning til institusjoner som er der for å beskytte menneskers rettigheter. Når politikere i enkeltland svikter i å beskytte folks friheter og rettigheter, må de multinasjonale organisasjonene være der for å gjøre det.

Komiteen deler meldingens beskrivelse av at mye av misnøyen med effekten av globalisering kan skyldes manglende eller dårlig fordelingspolitikk i statene. Populistiske strømninger innad i land svekker også regjeringers evne til kompromisser, slik multilaterale avtaler ved flere tilfeller krever. Internasjonale fellesskapsløsninger fremstilles som noe som påtvinges nasjonalstater, hvilket reduserer oppslutning til organisasjoner som er til for å beskytte folks rettigheter og velferd. Slik henger økt bilateralisering sammen med svekket tillit til multilaterale organisasjoner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener at det at enkeltland samarbeider seg imellom, ikke er problematisk. Eksempelvis skal og bør Norge også fremover pleie et godt bilateralt samarbeid med USA, samtidig som vi er alliert i NATO. Dette er ingen motsetning.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at bilateralisme forkledd som multilateralisme derimot er et økende problem. Dersom en struktur utgir seg for å være et fellesskap med byrdefordeling, men i realiteten er kontrollert av en part, svekker det tilliten til det etablerte multilaterale systemet. Et eksempel på dette er Belt and Road Initiative (BRI), Kinas silkevei-initiativ, en rekke bilaterale avtaler der Kina nyter stor kontroll og økonomisk makt.

Dette flertallet mener målene for den liberale verdensordenen har vært og må fortsette å være mer demokrati, transparens, ansvarlighet og stabilitet. I den internasjonale samtalen, særlig i land der utenrikspolitikk i større grad er innenrikspolitikk, skapes det flere steder et inntrykk av at multilateralisme er en motsetning til nasjonale politiske utfordringer eller verdier. Dette flertallet mener tvert imot at det nettopp er gjennom

det multinasjonale systemet utfordringer enkeltland har, men som deles av flere, kan løses.

Dersom Norge går i front for å operasjonalisere virkemidler som korrupsjonsbekjempelse og bedre styring for å nå det overordnede målet, vil det være et konkret bidrag til at flere land føler forpliktelse og ser vinning i å bevare den multinasjonale verdensordenen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er opptatt av at Norge skal være til å stole på. Da regjeringen i april 2017 la fram «Veivalg»-meldingen, Meld. St. 36 (2016–2017), publiserte Utenriksdepartementet pressemeldinger i både norsk og engelsk versjon med overskriften «Norge tar sikkerhetspolitisk ansvar i Europa». Budskapet var at Norge ville påta seg formannskapet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2020. En enstemmig utenriks- og forsvarskomite sluttet seg gjennom Innst. 439 S (2016–2017) til formannskapskandidaturet. OSSE-kandidaturet ble igjen omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2018, Prop. 1 S (2017–2018), framlagt 12. oktober 2017. Beslutningen om OSSE-formannskapet i 2020 skulle i utgangspunktet bli fattet på OSSEs ministermøte i Wien 7. desember 2017. Men kort tid før den formelle beslutningen skulle tas, meddelte regjeringen Solberg til OSSEs 56 øvrige medlemsland at Norge likevel ikke ville påta seg formannskapsvervet i 2020.

Det er slettes ikke gitt at det er riktig å prioritere menneskelige og økonomiske ressurser til å påta seg slike formannskapsverv. Men både våre internasjonale partnere, Stortinget og offentligheten må kunne forvente at en regjering har gjennomført grundige vurderinger når en går bredt ut med nyheten om at Norge skal ta ansvar og påta seg OSSE-formannskapet i 2020.

Målrettet handling

Representasjon og engasjement

Komiteen viser til meldingens gjennomgang av virkemidler i internasjonalt samarbeid (s. 70). Her nevnes internasjonale politiske innsatser, diplomatiske bidrag og partnerskap først. Komiteen er enig i at dette er vårt fremste virkemiddel for å påvirke; handle, utvikle, mekle eller endre. Det har vi som land kunnskap til og erfaring fra, samt resultater å vise til. Det gir oss en større autoritet enn størrelsen vår skulle tilsi. Komiteen mener den må brukes, men bør prioriteres spissere. I meldingen fremgår det at «Norge bør engasjere seg når mulige initiativer er i vår interesse, når vi er etterspurt og har et fortrinn som aktør og det er mulig å påvirke utfallet». Flertallet stiller seg bak dette, men engasjementet bør spisses mer i fremtiden.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at meldingen trekker frem norske kandidaturer, formannskap og styreplasser som et virkemiddel Norge har for å påvirke. Flertallet slutter seg til dette og vil bruke anledningen til å uttrykke at det er et samlet storting som mener at det norske kandidaturet til FNs sikkerhetsråd gir en spesiell mulighet til å støtte opp om FN, folkeretten og resten av det multilaterale systemet, samtidig som det gir mulighet for bedre å fremme norske interesser. Flertallet mener Norge bør og kan stille opp, foreslå løsninger og påvirke de andre medlemmene i et forum vi er avhengig av at skal fungere bedre og mer åpent.

Flertallet viser til at meldingen slår fast at FNs sikkerhetsråd og dets arbeidsmetoder trenger reform. Flertallet er enig i at dagens verden bedre må reflekteres med representasjon av utviklingsland på faste og valgte seter. Initiativer for å avstå fra veto og økt åpenhet er andre eksempler på områder der Norge kan spille en aktiv rolle.

Komiteen viser til at meldingen også drøfter viktigheten av reform av FN som organisasjon. Økonomisk kriminalitet, avverging av terrorisme og kamp mot korrupsjon er eksempler på spørsmål som FN må innrette seg på nytt for å kunne bidra til å løse. Komiteen mener Norge som stort giverland og aktiv aktør i FN-systemet både plikter å initiere reformer for å bevare organisasjonens legitimitet og har mulighet for å gjennomføre. Komiteen viser til meldingens gjennomgang av norske posisjoner i reformspørsmålene i FN og mener den godt reflekterer våre prioriteringer som land. Komiteen vil også peke på det norske initiativet med å slette straffefrihet for FN-ansatte. Komiteen mener det er et godt eksempel på konkret handling som reflekterer våre verdier i utenrikspolitikken samtidig som det kan bidra til å øke tilliten til det multilaterale systemet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at Norge har vært en pådriver for å styrke NATOs evne til kollektivt forsvar. Flertallet mener det arbeidet bør fortsette, særlig siden det har ført til resultater. Gjenopprettelsen av Norfolk-hovedkvarteret er et eksempel på det. Flertallet viser til tiltakene i kapittel 8 i Meld. St. 36 (2016–2017) og forventer at dette fremdeles vil utgjøre rammeverket for regjeringens arbeid for å sikre at alliansen takler medlemmenes utfordringer på en troverdig måte gjennom avskrekking og forsvar.

Komiteen viser til at reform også er sentralt i arbeidet i internasjonal handel. Komiteen slutter seg til at vår hovedprioritet er å bevare det regelbaserte multilaterale handelssystemet i WTO, hvilket fordrer modernisering av organisasjonen. Komiteen viser til

lederrollen Norge har tatt i arbeidet med å løfte utviklingsdimensjonen i reformarbeidet og betydningen av handelspolitikk som støtter opp om bærekraftig økonomisk utvikling. Tvisteløsningsorganet med tilhørende appellinstans spiller en helt sentral rolle i ivaretagelsen av den internasjonale rettsorden, men fungerer også som garantist for at WTO-medlemmer følger regler for global handel.

Sikkerheten til havs er en vesentlig faktor for å kunne drive effektiv skipsfart. I en stadig mer urolig og uforutsigbar verden bør vi fortsette målrettet arbeid for å bedre situasjonen i utsatte farvann. Gjennom god planlegging, koordinert innsats og vilje til nytenkning kan Norge med FN, allierte, NGOer, andre partnere og egne prosjekter bidra substansielt.

Komiteen mener at løsningen på problemene handelskonflikten mellom USA og Kina har skapt, ligger i å styrke og reformere WTO, ikke svekke organisasjonen.

Komiteen mener Europarådet som beskytter av menneskerettigheter er viktigere enn noen gang. I en tid der flere medlemsland reduserer sine innbyggeres frihet og menneskerettigheter, er det særlig nødvendig med en paneuropeisk institusjon som Europarådet. Komiteen mener regjeringen prioriterer riktig når den i meldingen skriver at den vil arbeide for at alle medlemslandene forblir i organisasjonen, og at den forblir pan-europeisk.

Komiteen mener Norge skal fortsette samarbeid med de nordiske landene og lytte til initiativ for partnerskap av demokratiske og multilateralt innstilte land.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, understreker at disse initiativene ikke må innebære organisasjoner som konkurrerer med de eksisterende, men brukes som plattform for samarbeid i strukturer som allerede finnes.

Flertallet viser til meldingens analyse av Kina som multilateralist. Flertallet er enig i at Norge bør bruke betegnelsen som plattform for dialog og samarbeid, med mål om å holde Kina ansvarlig for å følge internasjonale regler og standarder, og yte bistand i tråd med internasjonale normer.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener Norge skal fortsette det gode bilaterale samarbeidet vi har med eksempelvis USA om felles utfordringer.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ynskjer ei tydelig prioritering av berekraftige matsystem i Noregs multilaterale utviklingspolitikk. Disse medlemmene er nøgde med at meldinga nemner at regjeringa ynskjer å trappe opp bistanden til mattryggleik og klimatilpassa landbruk. Matmangel og sviktande avlingar er i au-

kande grad årsak til ustabilitet, konflikt og migrasjon. Desse medlemene vil peike på at Mat, mennesker og miljø – Regjeringens handlingsplan for bærekraftige matsystemer i norsk utenriks- og utviklingspolitikk 2019–2013, som blei lagd fram i juni 2019, legg eit godt grunnlag. Desse medlemene meiner at verdien dette feltet har for utviklingspolitikken trass dette ikkje er reflektert tydeleg nok i denne meldinga. Mattryggleik er avgjerande viktig for at ein skal klare å nå berekraftsmåla, og utan ei særskild satsing på å nå berekraftsmål ein og to, avskaffing av svolt og fattigdom, vil det ikkje vere mogleg å nå dei resterande måla. Desse medlemene meiner at landbruk bør nemnast særskilt, og at områda som var løfta fram i handlingsplanen for bærekraftige matsystem, bør løftast fram i lista over Noregs forpliktingar og prioriteringar i det multilaterale arbeidet.

Desse medlemene vil vidare vise til Noreg sine særskilde føresetnader for å medverke til å styrke utviklinga av klimatilpassa landbruk gjennom fokus på genetiske ressursar for mat og landbruk. I møte med raske klimaendringar, tilhøyrande plantesjukdomar samt andre miljøfaktorar, er det viktigare enn nokon gong å ha tilgang til motstandsdyktige plantesortar og vidare foredling. Noreg har, som meldinga viser, gjort ein særleg global innsats ved opprettinga og drifta av Svalbard globale frøkvelv. Noreg har også vore brubyggjar for Den internasjonale traktaten om plantegenetiske ressursar for mat og landbruk, samstundes med at me bidreg med omfattande støtte til multilateralt samarbeid på området og har sterke forskingsmiljø. Desse medlemene vil difor hevde at Noreg har eit særskilt fortrinn på dette området.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at ein diverre er vitne til ei svekking av det multilaterale samarbeidet på området. Under det åttande partsmøtet for Den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressursar for mat og landbruk viste det seg umogleg å bli samde om å styrke det multilaterale systemet for tilgang til genetiske ressursar og fordeling av goda frå bruken av desse ressursane. Desse medlemene meiner at Noreg bør styrke sin representasjon i slike forhandlingar. Det er også naudsynt å styrke forarbeidet til forhandlingane med utnytting av den samla norske kompetansen, slik at ein i større grad kan legge til rette for gode multilaterale løysingar. Desse medlemene meiner dette bør vere ei strategisk prioritering for Noreg i dei multilaterale foruma.

Økonomiske bidrag og bistand

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enige i meldingens beskrivelse av at endringer i globale maktforhold gjør den tradisjo-

nelle inndelingen av land i to grupper – utviklingsland og industriland – stadig mindre relevant. Utviklingspolitikken er en viktig del av utenrikspolitikken. Vekst i private aktører gjør bistand relativt mindre viktig over tid. Reduksjon i kjernebidrag og økning i frivillige og øremerkede bidrag gjør at multilaterale organisasjoner i mindre grad er bærere av universelle normer eller føler seg bundet til å være det.

Flertallet er enig i beskrivelsene av økonomiske bidrag som et avgjørende virkemiddel for å nå målsettingene i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.

Flertallet er enig i meldingens analyse av at økonomiske bidrag gir oss tilgang til å påvirke og innflytelse på hvordan de multinasjonale organisasjonene prioriterer og arbeider. Flertallet understreker viktigheten av å ha menneskelige ressurser nok til å følge opp arbeidet. Dette gjelder både i organisasjonene, hos ambassadene og her hjemme.

Flertallet viser til meldingens kapittel 8.4, der det fremgår at

«alle stasjonene må ta større ansvar for å diskutere multilaterale spørsmål med myndighetene i sine land, fremme norske prioriteringer, innhente informasjon og bygge koalisjoner. Hjemmeapparatet må bli bedre til å spille utestasjonene gode».

Flertallet har ikke mulighet til å vurdere hvorvidt det finnes forbedringspotensial i måten utestasjonene arbeider på eller i samspillet mellom utestasjoner og hjemmeapparatet. Flertallet kan derimot si at inntrykket er at norske diplomater ute og hjemme arbeider hardt, følger vedtatte linjer og bygger samarbeid og fremmer vedtatt norsk utenrikspolitik. Flertallet mener det ikke kan bli for mye godt arbeid, men at flere arbeidsoppgaver og økte forventninger må følges opp med ressurser. Meldingen oppgir ikke å ha budsjettmessige konsekvenser, men flertallet mener det er avgjørende for at tiltakene skal virke etter hensikten, at det er satt av nok menneskelige ressurser.

Effekten av norsk støtte til FN har vært en mulighet til å konvertere økonomisk kapital til politisk kapital og mulighet til påvirkning. Flertallet mener derimot at utviklingen mot mindre kjernestøtte og mer prosjektrettet bistand internasjonalt gjør at økonomiske bidrag er vanskeligere å omsette direkte til innflytelse enn tidligere. Kinas sterkere rolle som aktør for påvirkning gjennom investering og bilateral bistand er et eksempel på dette.

Denne utviklingen krever nytenkning omkring hvordan Norge oppnår innflytelse og skaper relasjoner. Skal vi øke støtten til organisasjoner som bidrar til regelutvikling? Skal vi spisse dagens bidrag til multilaterale organisasjoner? Skal vi endre konsentrasjonen av bistand til færre land for å øke resultatet eller bruke bistand for å bygge partnerskap i Asia, Afrika og Latin-

Amerika? Skal norsk bistand i større grad kanaliseres til temaområder vi har særlige muligheter til å bidra på, som institusjonsbygging, etablering av demokratiske kontrollfunksjoner i styresett og etablering av rettferdige skattesystem? Flertallet mener dette er spørsmål som krever oppdaterte drøftinger og svar i lys av situasjonen meldingen beskriver.

I meldingen varsler regjeringen en gjennomgang av bruk av fond som kanal for norsk bistand, med mål om å identifisere gode og effektive fondsmekanismer. Komiteen er enig i at det er behov for å se på om den multilaterale arkitekturen er riktig satt sammen eller bør forenkles for å unngå overlappning og fragmentering. Komiteen viser til at vurderinger av hvordan måloppnåelse i bistanden kommer best og raskest, er stadig viktigere. Et eksempel på dette er: nås målene best gjennom fond eller kjernebidrag? Komiteen viser til at regjeringen vil foreta en gjennomgang av bruk av fond som kanal for norsk bistand, med mål om å identifisere gode fondsmekanismer. Komiteen mener den endrede situasjonen i den multilaterale bistandsstrukturen kan ha skapt behov for en tilsvarende gjennomgang av hele den norske innretningen for bistand og bidrag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at selv om dagens situasjon er utfordrende, er det fortsatt slik at den beste måten å bevare vår troverdighet på er å holde fast på våre verdier på en tydelig og konsistent måte i alle sammenhenger, også der det koster – på en måte som gir resultater, ikke bare viser vår reaksjon. Det siste er særlig viktig i en tid der stadig flere land fører utenrikspolitikk av innenrikspolitiske hensyn. Det har aldri kjennetegnet den norske måten å jobbe på. Det gir oss troverdighet, som igjen gir oss handlingsrom. Meldingen beskriver det å forsvare handlingsrommet som et sentralt handlingspunkt. Flertallet er enig i det og mener at å bruke handlingsrommet er med på å forsvare det.

Flertallet viser til handlingspunktene under «regjeringen vil» på slutten av meldingen. Flertallet mener at dette er en riktig tilnærming til arbeidet med Norges rolle og interesser i multilateralt samarbeid.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber regjeringen også gjøre følgende:

- Komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en oppdatert definisjon av begrepet «norske interesser» i utenrikspolitikken.
- Komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en gjennomgang av hvordan norsk utviklings- og bistandspolitikk best gir effekt og virker i det endrede globale landskapet, også som virkemiddel

for påvirkning i multilaterale organisasjoner og sett i forhold til private investeringer.

Disse medlemmer viser til meldingens påstand om at «Norge er ikke en tung nok aktør til å kunne påvirke hvordan stormaktene forholder seg til multilateralt samarbeid». Disse medlemmer mener vi ikke har noe annet valg enn å prøve.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at meldingen påpeker at Norge «har som liten nasjon alt å vinne på en godt organisert verden med sterke og forutsigbare multilaterale samarbeidssystemer». Disse medlemmer deler erkjennelsen av at et realistisk syn på maktforholdene i verden må legges til grunn når Norge velger strategier og bygger allianser for å påvirke utviklingen. Alene er vi ikke store nok. Norge trenger internasjonalt samarbeid for å nå målene.

Disse medlemmer er enig i meldingens hovedbudskap, som oppsummeres i kapitlet om hva Norge kan gjøre:

«Gjennomgangen av det multilaterale systems betydning for norske interesser viser hvorfor det å forhindre svekkelse av internasjonal rettsorden og multilaterale styringsformer bør betraktes som Norges fremste utenrikspolitiske interesse. Vi må satse på forpliktende samarbeid for å ivareta norske innbyggers sikkerhet og velferd, og tenke nytt og realpolitisk om vårt handlingsrom (...) Norge har ikke vært en passiv tilskuer til fremveksten av den regelbaserte verdensordenen, men en aktiv deltaker i å bygge den. Nå må vi forsvare og videreutvikle det vi har vært med på å skape.»

Disse medlemmer viser til den nærmere utdypingen på side 9 i meldingen av hva som ligger i begrepet «norske interesser», hvor det står at det «viser til forhold som er avgjørende for norske borgeres sikkerhet, velferd og økonomi, direkte eller indirekte», og anser denne som dekkende som overordnet utenrikspolitisk målsetting.

Disse medlemmer ser ikke noe behov for en nærmere og uttømmende beskrivelse eller definisjon av uttrykket «norske interesser» og dermed heller ikke noe behov for et forslag om å be regjeringen utrede dette begrepet nærmere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at endringer i maktforholdet mellom de mest toneangivende landene og deres nasjonale interesser og verdigrunnlag er sentralt i analysen av den liberale verdensordenen, dens utfordringer og fremtid. Dette beskrives utførlig i foreliggende melding til Stortinget. Disse medlemmer vil legge vekt på at den liberale verdensordenen har sprunget ut av den vestlige sivilisasjonen, og at USAs maktposisjon særlig har vært med på å opprettholde den. Disse medlemmer er

forøvrig enige i analysen om at det multilaterale systemet og innholdet i det endres, hovedsakelig grunnet endringer i maktbalansen.

Disse medlemmer viser til at norsk utenrikspolitikk tar utgangspunkt i at norske interesser best ivaretas i en liberal verdensorden, forankret i en internasjonal rettsorden og multilaterale styringssystemer. Disse medlemmer mener imidlertid at ambisjonen om å forsvare og videreutvikle denne verdensordenen i økende grad fremstår som utfordrende. Utviklingen ligger utenfor Norges kontroll. Norge er et lite land i verden, og det er ikke realistisk at vi skal ha innflytelse på de globale utviklingstrekkene i nevneverdig grad, med mindre vi står sammen med våre allierte. Disse medlemmer finner at Norge heller må fokusere på å tilpasse seg endrede omstendigheter fremfor å søke å bevare det bestående. Disse medlemmer finner det mest naturlig å prioritere allianser med land som ligger nær oss geografisk, kulturelt, verdimesig og historisk, og der vi har sammenfallende interesser. Landene i Nord-Europa er våre naturlige allierte, og særlig Storbritannia. Vårt forhold til USA er i en særstilling og må særlig prioriteres.

Disse medlemmer ser gjerne en ytterligere prioritering i vårt multilaterale engasjement. Ambisjoner om bred deltakelse i organisasjoner, fora, fredsinitiativ og operasjoner fører til at våre knappe ressurser spres for tynt ut. Disse medlemmer mener at Norges engasjement primært må ivareta norske interesser, og det bør fortrinnsvis finne sted i våre nærområder og være i tråd med våre allianseforpliktelser. Disse medlemmer finner at multilaterale organisasjoner og fora ofte er verktøy for økende globalisering som legger restriksjoner på nasjonalt handlingsrom, og trekker i denne sammenheng frem FNs globale migrasjonsplattform. Norsk deltakelse må alltid vurderes ut fra nasjonal nytte og interesse. Disse medlemmer mener at mellomstatlig institusjonalisert samarbeid kan være nyttig når det gjelder store, grenseoverskridende problemer slik som migrasjon, miljøutfordringer og terror- og kriminalitetsbekjempelse, og når det gjelder nedbygging av handelsbarrierer. Disse medlemmer understreker at Fremskrittspartiet alltid har vært en forkjemper for frihandel. Disse medlemmer mener imidlertid at som hovedregel bør grenseoverskridende utfordringer løses på regionalt og ikke på globalt nivå.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at mer enn halvparten av alle norske bistandsmidler går til multilaterale organisasjoner. Flertallet mener det er positivt at regjeringen signaliserer at Norge vil redusere eller trekke støtte fra organisasjoner som viser manglende vilje til forbedring når det gjelder modernisering og effektivisering. Flertallet mener også at norsk støtte til multilaterale bi-

standsorganisasjoner må være betinget av at disse bidrar til faktisk økonomisk utvikling og bistandsuavhengighet for utviklingslandene, som er det overordnede målet for all bistand.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at Norges regjering har som sin primære oppgave å ivareta sikkerhet og velferd for det norske territorium og for landets borgere, og mener at disse grunnleggende nasjonale interessene skal være førende for norsk utenrikspolitikk. Disse medlemmer mener at en grundig diskusjon om definisjonen av norske interesser i utenrikspolitikken vil være nyttig, og støtter derfor forslaget om at «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en oppdatert definisjon av begrepet 'norske interesser' i utenrikspolitikken.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en oppdatert definisjon av begrepet 'norske interesser' i utenrikspolitikken.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en gjennomgang av hvordan norsk utviklings- og bistandspolitikk best gir effekt og virker i det endrede globale landskapet, også som virkemiddel for påvirkning i multilaterale organisasjoner og sett i forhold til private investeringer.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en gjennomgang av hvordan norsk utviklings- og bistandspolitikk best gir effekt og virker i det endrede globale landskapet, også som virkemiddel for påvirkning i multilaterale organisasjoner og sett i forhold til private investeringer.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding til I fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en oppdatert definisjon av begrepet «norske interesser» i utenrikspolitikken.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 5. februar 2020

Anniken Huitfeldt

leder

Jette F. Christensen

ordfører

II

Meld. St. 27 (2018–2019) – Norges rolle og interesser i multilateralt samarbeid – vedlegges protokollen.

